

Gęsi Białe Kołudzkie (fot. B. Borys)

Rejestr stad rodzicielskich gęsi Białej Kołudzkiej®

Jakub Badowski

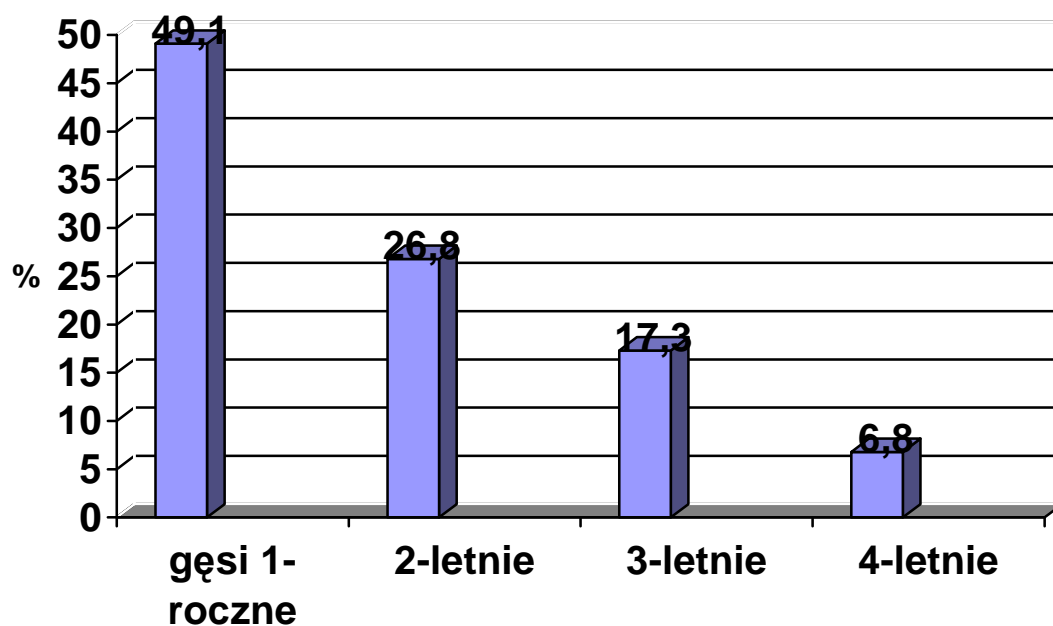
*Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy,
Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka, ul. Parkowa 1, 88-160 Janikowo*

Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka zajmuje się hodowlą gęsi od 1956 roku. Podejmowano w nim pracę nad kilkoma rasami, jednak dopiero sprowadzenie gęsi rasy białej włoskiej (1962 r.) doprowadziło do sukcesu hodowlanego. W następnej kolejności powstała ferma zarodowa. Początkowo zadaniem fermy było prowadzenie hodowli i produkcja materiału hodowlanego dla ferm prarodzicielskich. Każdy Zakład Drobiarski posiadał w swoim zapleczu produkcyjnym co najmniej jedną fermę ww. kategorii, która produkowała pisklęta dla stad rodzicielskich. Zadaniem tych ostatnich było dostarczanie gąsiąt przeznaczonych do produkcji żywca rzeźnego. Ferma zarodowa sprzedawała niewielką liczbę gąsiąt hodowlanych. Na domiar złego, okres użytkowania gęsi w stadach prarodzicielskich wynosił pięć lat (obecnie 4 lata). Tak długi okres użytkowania gęsi reprodukcyjnych nie pozwalał na ekonomiczne umocnienie się fermy zarodowej. Jedynie determinacja ówczesnego dyrektora Zakładu, doc. dr Kazimierza Bielińskiego i współpracowników odpowiedzialnych za hodowlę, badania oraz produkcję, pozwoliły na utrzymanie fermy.

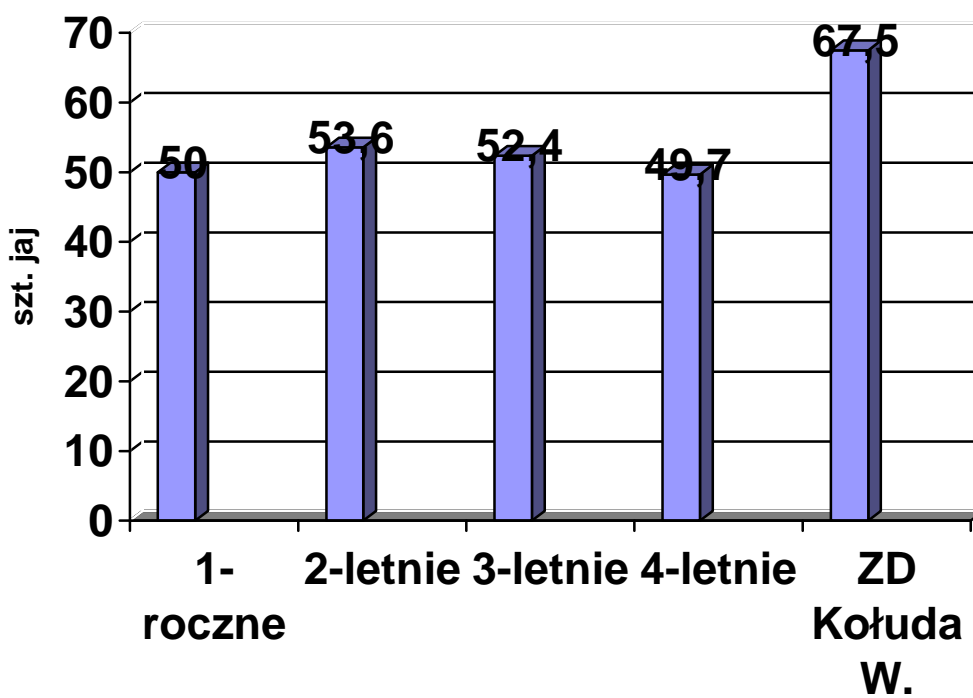
Po wielu latach doprowadzono do zmiany struktury rozprowadzania gęsi reprodukcyjnych. Obecnie ferma zarodowa sprzedaje gąsięta dla stad rodzicielskich z pominięciem szczebla stad prarodzicielskich. Taka organizacja hodowli spowodowała zmniejszenie dystansu genetycznego między stadem zarodowym a stadami rodzicielskimi. Jednocześnie pozwoliła na bezpośredni kontakt hodowcy (ZD Kołuda Wielka) z właścicielami ferm rodzicielskich. Dała możliwość upowszechniania wiedzy o gęsi Białej Kołudzkiej® (nazwa handlowa) i korygowania

błędnych poglądów. Następnym korzystnym dla hodowli gęsi faktem było uzyskanie zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na prowadzenie rejestru stad rodzicielskich. Tym sposobem hodowca uzyskał dostęp do indywidualnych wyników użytkowości stad rodzicielskich gęsi, nabytych w ZD Kołuda Wielka. Protokoły z oceny wartości użytkowej gęsi pozwalają ocenić, w jakim stopniu właściciele gęsi wykorzystują ich możliwości genetyczne i na jakim poziomie jest ich wiedza fachowa w zakresie technologii utrzymania tych ptaków. W dokumentach tych wpisuje się podstawowe informacje charakteryzujące użytkowość. Na podstawie wyników opisanych w protokołach można ocenić poziom produkcji stad rodzicielskich. Hodowca (IZ PIB ZD Kołuda Wielka) powinien jednak dążyć do zebrania bardziej szczegółowych informacji, związanych z technologią produkcji, odpowiedzialną za jakość i poziom uzyskiwanych przez gęsi wyników użytkowości. Informacji, na bazie których można by było ocenić, czy przyczyną np. słabej nieśności była choroba, zła jakościowo pasza, błędy związane z programem świetlnym, za mała powierzchnia bytowa czy też zadziałał zupełnie inny czynnik. Oczywiście niekiedy bardzo trudno takie uzasadnienie znaleźć, tym bardziej, że powinien je podać właściciel stada. Jednak, aby nie polegać tylko na wiedzy właściciela stada, należy zawrzeć w protokole pytania dotyczące podstawowych warunków środowiska utrzymania gęsi (w formie ankiety). Odpowiedź na nie dałaby specjalistom większą możliwość zlokalizowania popełnionych błędów i udzielenia porady, mającej na celu poprawienie wyników produkcji.

Cenną informacją pozwalającą na wy-

Rys. 1. Struktura wiekowa gęsi rodzicielskich w kraju w 2008 r.

Rys. 2. Liczba jaj od noski

ciąganie wniosków jest podanie adresu zakładu wylęgowego, z którego pochodzą wyniki związane z wylęgowością piskląt. Stosowana technologia lęgu, jakość aparatury, rodzaj i stężenie używanych środków dezynfekcyjnych, kubatura pomieszczeń wylęgarni lub rodzaj wentylacji mają bardzo istotny wpływ na wyniki lęgów. Jeżeli poziom wylęgów z jaj inkubowanych w określonej wylęgarni odbiega od przyjętych przez hodowcę za mieszczące się w granicach normy, to w drodze konsultacji i analizy procesu lęgu należy te wyniki poprawić. Hodowca powinien zobowiązać nabywców piskląt gęsi Białej Kołodzkiej® do wypełniania ankiety, na bazie której poszerzałaby się wiedza o problemach w uzyskiwaniu dobrych wyników produkcji.

Usankcjonowany w 2004 roku obowiązek prowadzenia rejestrów stad rodzicielskich gęsi daje duże możliwości, ale też nakłada odpowiedzialność. Podmiotem upoważnionym do prowadzenia oceny wartości użytkowej gęsi Białych Kołodzkiej®, na podstawie której dokonuje się wpisu do rejestru, jest Krajowa Rada Drobiarstwa – Izba Gospodarcza w Warszawie (Dz. U. Nr 122, poz. 787, z późn. zm.). Ocenę przeprowadza się zgodnie z „Metodyką oceny wartości użytkowej i hodowlanej drobiu”. Jest ona realizowana na podstawie przepisów określonych w Ustawie z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. nr 133, poz. 921) oraz z 2008 r. (Dz. U. Nr 171, poz. 1056).

Podmiotem prowadzącym rejestr gęsi Białych Kołodzkiej® dla zestawów rodzicielskich – ♂♂ rodu W33 i ♀♀ rodu W11 jest Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka. Wpis do rejestru jest dokonywany zgodnie z przytoczonym regulaminem:

§ 1.

Rejestr jest prowadzony dla stad reprodukcyjnych gęsi Białych Kołodzkiej® użytkowanych w zestawie ♂♂ rodu W33 i ♀♀ rodu W11.

§ 2.

1. Do rejestru jest wpisywane stado gęsi Białych Kołodzkiej®, w którym:

- a) samce są rodu W33 i pochodzą po rodzicach wpisanych do ksiąg zwierząt hodowlanych,
- b) samice są rodu W11 i pochodzą po rodzicach wpisanych do ksiąg zwierząt hodowlanych,
- c) ptaki mają udokumentowane pochodzenie wydane przez sprzedającego zestaw gęsi rodzicielskich (zaświadczenie o pochodzeniu gęsi hodowlanych lub zaświadczenie hodowlane).

§ 3.

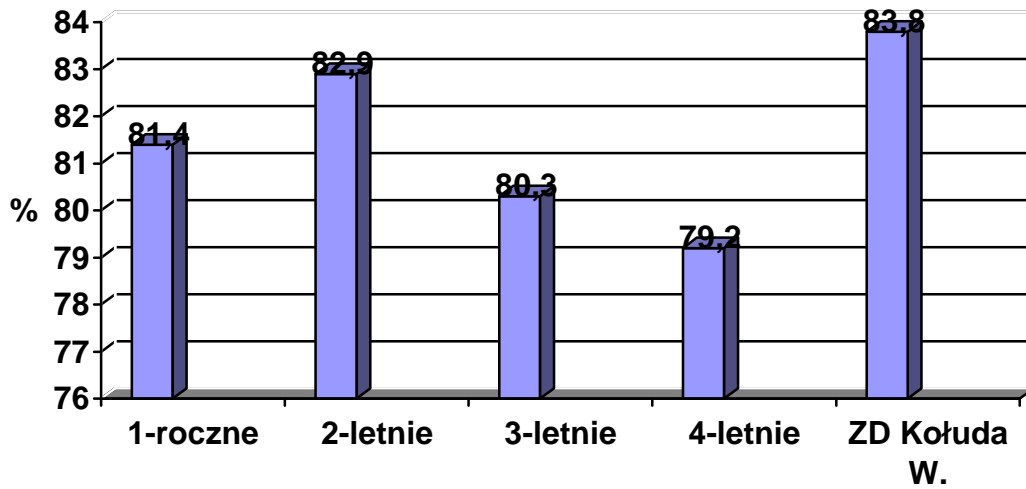
1. Do rejestru jest wpisywane stado gęsi po zakończeniu okresu wychowu i zestawieniu stada reprodukcyjnego.
2. Zakres dokonywanego wpisu do rejestru obejmuje:
 - a) wyniki charakteryzujące odchów gęsi,
 - b) produkcję nieśną stada dorosłego w kolejnych okresach (sezonach) wraz z wynikami charakteryzującymi cechy wylęgowe uzyskanych od stada jaj.

§ 4.

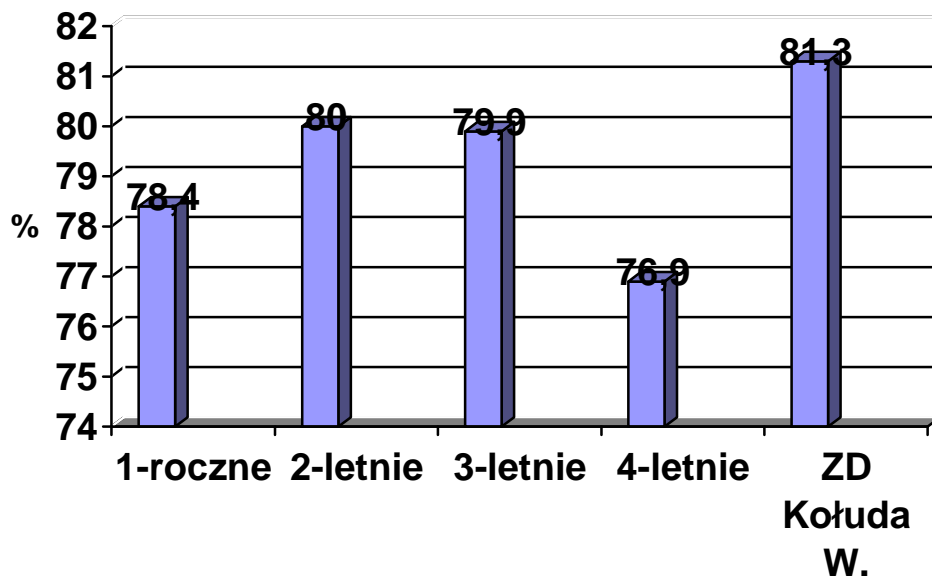
W celu uzyskania wpisu zestawu gęsi Białych Kołodzkiej® i wpisu wyników stada do rejestru właściciel stada winien złożyć do podmiotu prowadzącego rejestr:

- 1) pisemny wniosek zawierający:
 - a) w przypadku osoby fizycznej – imię i nazwisko oraz adres zamieszkania,
 - b) w przypadku firmy – jej nazwę, siedzibę, adres, numer NIP, oznaczenie formy prawnej wykonywanej działalności wraz z numerami telefonu,
 - c) adres miejsca utrzymywania gęsi,
 - d) liczbę utrzymywanych samców i samic w dniu wykonania oceny wartości użytkowej,
- 2) załączniki:

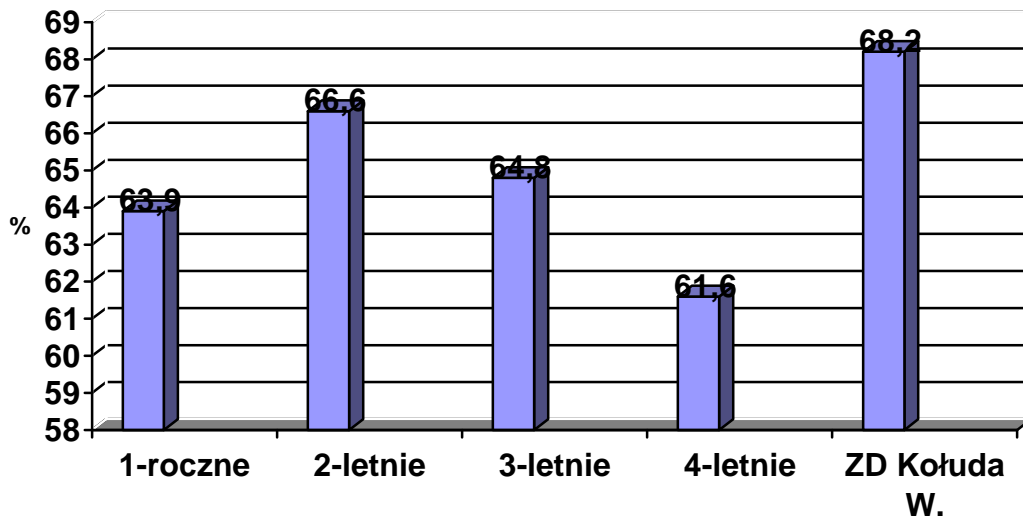
dokumenty pochodzenia gęsi (zaświadczenie o pochodzeniu gęsi hodowlanych lub zaświadczenie hodowlane) z określeniem daty wylęgu, nazwy i symbolu rodów, liczby nabytych piskląt z rozdziałem na płeć, nazwy podmiotu sprzedającego i nabywającego,

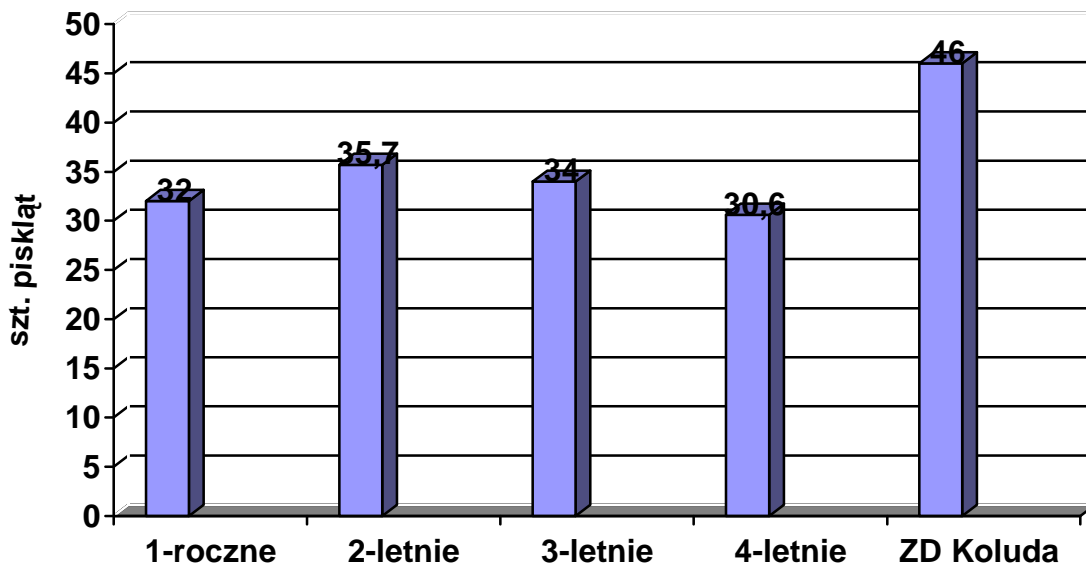
Rys. 3. Zapłodnienie jaj

Rys. 4. Wylęgowość piskląt z jaj zapłodnionych

Rys. 5. Wylęgowość piskląt z jaj nałożonych

Rys. 6. Liczba gąsiąt od noski

- b) protokół z przeprowadzonej oceny wartości użytkowej stada,
- c) kopia dowodu wpłaty za dokonanie wpisu.

§ 5.

Warunkiem wpisania stada do rejestru jest:

- 1) przekazanie prowadzącemu rejestr dokumentów wymienionych w § 4.,
- 2) dokonanie opłaty za wpis i przekazanie prowadzącemu rejestr dokumentu poświadczającego wpłatę wyznaczonej wcześniej należności.

§ 6.

- 1. Podmiot prowadzący rejestr dokonuje wpisu do rejestru na wniosek właściciela stada, po sprawdzeniu, że zostały spełnione warunki wymagane przy wpisie.
- 2. Podmiot prowadzący rejestr może odmówić wpisu stada lub dokonać skreślenia wpisu do rejestru, jeżeli nie zostały spełnione warunki wymagane przy wpisie.
- 3. Od odmowy lub skreślenia wpisu, o których mowa w ust. 2. przysługuje odwołanie, w pierwszej kolejności do podmiotu prowadzącego, a w następnej do Ministra Rolnictwa.

§ 7.

Osoba działająca w imieniu prowadzącego rejestr wydaje zaświadczenie o wpisie, odmawia wpisu bądź skreśla dokonany wpis, zawiadamiając o tym odpowiednio wnioskującego lub właściciela stada.

§ 8.

Podmiot prowadzący rejestr dla gęsi Białych Kołodzkich[®] jest zobowiązany do:

- 1) informowania o warunkach wymaganych przy wpisie stada do rejestru,
- 2) wydawania właścicielowi stada zaświadczenia potwierdzającego dokonanie wpisu.

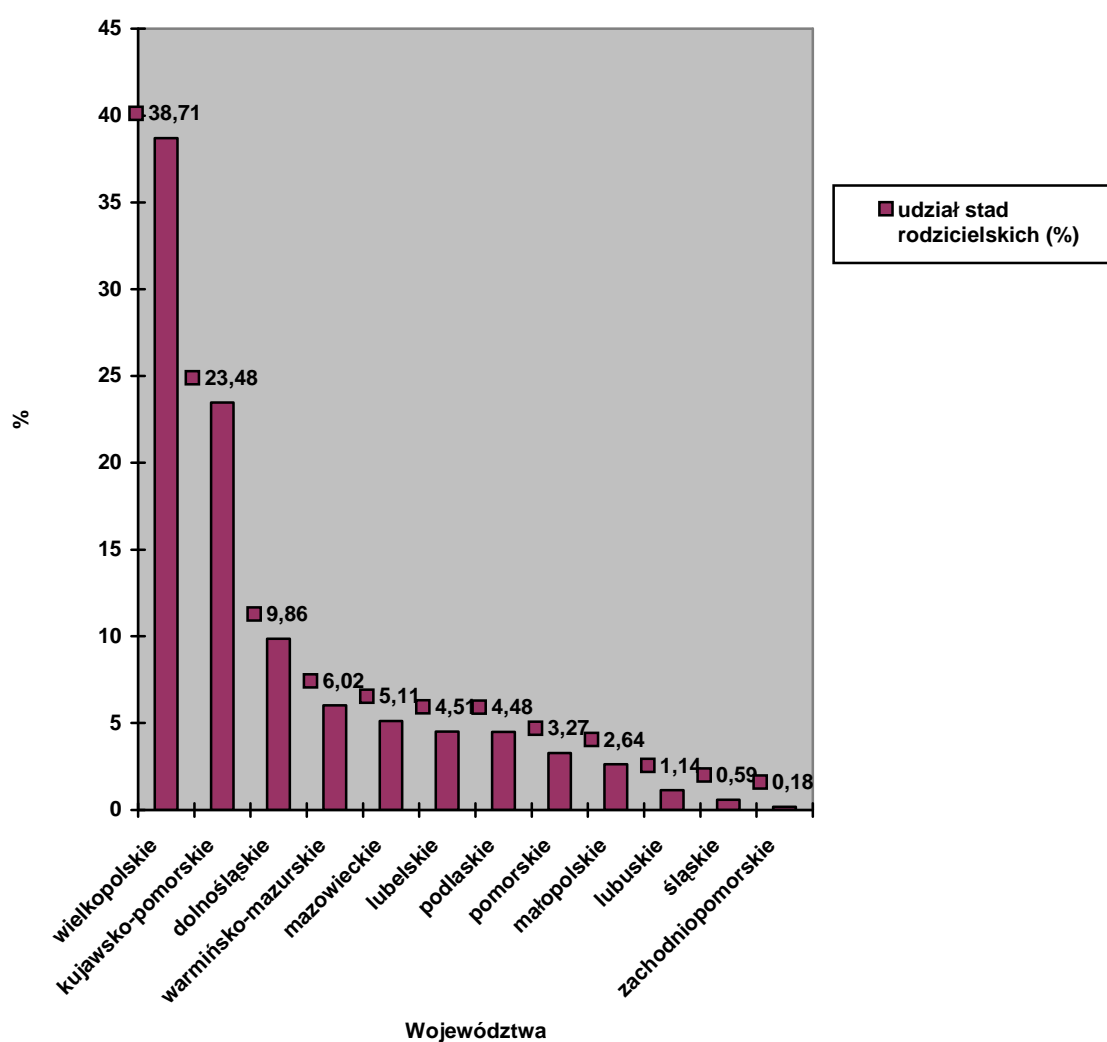
W 2009 roku wpisano do „rejestru stad rodzicielskich” gęsi Białej Kołodzkiej[®] wyniki użytkowości za 2008 rok. W 173 stadach pochodzących bezpośrednio z IZ PIB ZD Kołuda Wielka łączna liczba niosek wynosiła 140 835 sztuk stanu najwyższego. Średnia liczba niosek w stadzie wynosiła 837,6 sztuki. Wymieniona

wyżej łączna liczba niosek nie stanowi całego pogłowia gęsi rodzicielskich w kraju. Wyłączność na sprzedaż gęsi rodzicielskich ZD Kołuda Wielka zaczęła się dopiero w 2007 roku, zatem do 2006 roku pisklęta rodzicielskie były sprzedawane również ze stad prarodzicielskich w Tucholi i Bielsku Podlaskim. Biorąc pod uwagę czteroletni okres produkcji należy stwierdzić, że gęsi pochodzące ze stad prarodzicielskich będą brały udział w produkcji piskląt do 2010 roku łącznie. W wyniku analizy rozmieszczenia stad w kraju stwierdzono, że najczęściej stad rodzicielskich znajduje się w województwach wielkopolskim – 38,7% i kujawsko-pomorskim – 23,5% (rys. 7). Populacja stad rodzicielskich w tych województwach sięga zatem łącznie 62,2%. Być może jest to związane z lokalizacją fermy zarodowej. Pozostałe stada (37,8%) są rozproszone w dziesięciu innych województwach. W strukturze wiekowej stad (rys. 1) przeważają gęsi w pierwszym roku nieśności (49,1%). Gęsi w drugim i trzecim roku stanowią mniejszą populację, odpowiednio 26,8 i 17,3%, a najmniej jest gęsi w czwartym roku użytkowania (6,8%). Na podstawie indywidualnych „Protokółów z wykonania oceny wartości użytkowej...” dla każdego stada (KRDIG, 2008) – wykonano zestawienie i dokonano analizy wartości użytkowej gęsi rodzicielskich w 1., 2., 3. i 4. roku nieśności oraz porównano je z wynikami uzyskanymi od gęsi utrzymywanych na fermie zarodowej ZD Kołuda Wielka. Graficzny obraz tego porównania przedstawiono w postaci wykresów (rys. 2–6). Największa nieśność gęsi rodzicielskich (rys. 2) charakteryzowała stada w 2. roku produkcji (53,6 jaja wylęgowego od nioski), a najmniejsza w 4. roku (49,7 jaja). Średnie zapłodnienie jaj (rys. 3) wynosiło od 79,2 (4. rok nieśności) do 82,9% (2. rok nieśności). Największa wylęgowość z jaj zapłodnionych (rys. 4), przekraczająca 80%, charakteryzowała gęsi w 2. roku, a najmniejsza (76,9%) w 4. roku nieśności. Wylęgowość z jaj nałożonych (rys. 5) wynosiła średnio od 61,6 (4. rok) do 66,6% (2. rok nieśności). Podsumowując analizę należy zauważyć, że wyniki użytkowości gęsi rodzicielskich są niższe od uzyskiwanych na fermie zarodowej. Efektem sumującym wymienione wskaźniki jest liczba gąsiąt od nioski (rys. 6), która w stadach rodzicielskich wynosi od 30,6 do 35,7 sztuki, natomiast porównywane

gęsi z ZD Kołuda Wielka dały średnio 46 gąsiąt od nioski.

Oceniając opisane wyniki, uzyskane w stadach rodzicielskich, hodowca gęsi Białej Kołodzkiej® stwierdza, że kształtują się one na niskim poziomie i niestety świadczą o niepełnym wykorzystaniu założeń genetycznych rozpowszechnianego materiału hodowlanego. Przyczyn tej sytuacji należy upatrywać głównie

w nieodpowiednich warunkach środowiska, w szerokim rozumieniu tego zagadnienia. Chodzi o to, aby utrzymywać gęsi w warunkach zgodnych z ich wymaganiami żywieniowymi, przy zapewnieniu właściwej powierzchni bytowej, z zachowaniem podstawowych zasad higieny i zabezpieczenia epizootycznego. Wynika stąd jasno, że jest jeszcze wiele do zrobienia w materii szerzenia wiedzy o gęsiach.

Rys. 7. Rozmieszczenie stad rodzicielskich gęsi w Polsce